

Aşağıdaki yazı dizisi “İslâm Tasavvufu’ adlı eserimizden alıntılanmıştır.

TASAVVUFUN ANA KONULARI (1)

1—TEVHÎD:

İlk tasavvuf çevrelerinde başlıca mesele tevhîd meselesi idi. O çağlarda kelâmî münakaşaların temelini tevhîd teşkil ediyordu. Mu'tezile, tevhîdin akıl yoluyla bulunacağını savunuyordu. Sufiler ise tevhîdin akıl yoluyla değil, vahiy ve ilham yoluyla, duyu ve sezgi gücüyle bulunacağına kani idiler. Mutasavvıflara göre "Hakk'ı, Hak'tan başkası bilemez. O'nun gibi hiçbir şey yoktur. Hiçbir şey O'nun hakikatini ifade edemez, hiçbir şey O'nu idrak edemez. Zira her şeyde bir eksiklik vardır, eksikler o kemali nasıl idrak edebilirler?" (Sülemî, Hakaik, varak 100 b).

Mutasavvıflar, tevhîdin üç anlam taşıdığını söylemişlerdir:

- a) Tevhîd, Allah'ın birliğini ve bir olduğunu söylemesidir,
- b) Tevhîd, Allâh'ın, insanda kendi birliğini söyleme gücünü yaratmasıdır,
- c) Tevhîd, insanın, Allah'ın bir olduğunu ve birliği hakkındaki hükmü bilmesidir.

Tevhîdin ilk tasavvufî tanımını yapan Cüneyd'dir. Ona göre tevhîd: "İfrâdu'l-kadîmi ani'l-muhdeş: Kadimi, sonradan yaratılandan ayırmak-tır". Bu cümle, Allah'tan başka her şeyi yok bilip kaldırmak ve yalnız Allah'ı bırakmak demektir ki Fena Fillah'ın bir ifadesidir. Demek ki sufîlerin tevhîdi, fena fillah görüşlerine dayanmaktadır.

Fena, beka, sahv:

Sufilere göre bütün kâinat, Allah'ın ezeli düşüncelerinin görüntüsünden ibarettir. Her şey Allah'tan gelmiştir. Allah'tan gelen üstün varlık insan, kendinde tanrısal bir özellik taşımaktadır. Allah insanı, kendi suretinde, yani zatının aynası yaratmıştır. İnsan dünyaya gelmezden önce Allah'ın bilgisi olarak Allah'ta yaşıyordu. Soyut ruhtan ibaretti. Dünyaya gelip şu beden içine girince dünyevî zevkler onu, tanrısal yaşantısından ayırdı, ıstıraplara düşürdü. İnsan, riyazet, ibadet ve taatle, zikir ve aşk ile beşerî varlığını unutup Tanrı'nın varlığına geçebilir ve ilk hayatını yaşayabilir. İşte bu beşerî varlıktan tanrısal varlığa geçişe fena fillah (Allah'ta yok olma), Allah ile yaşamaya da beka billâh (Allah ile var olma) denir. Bu halde insan, kendisi de dâhil her şeyi unuttur. İnsan vardır, kâinat da vardır ama kendisi bunun farkında olamaz.

Sufîlerin fenası, Budistlerin Nirvana'sı gibi sadece kendini yok etme değil, aynı zamanda Allah'ta yaşamayı (Beka Billah'ı) da ihtiva eder. Bu yok olma, bir bakıma da ebedî var olma, ebedî yaşamaya kavuşma demektir.

(devamı yarın..)